

Miguel Bonnefoy

Inventatorul

Traducere din limba franceză de Lucia Vişinescu

Chipul său nu e immortalizat în niciun tablou, în nicio gravură, în nicio carte de istorie. Nu există niciun martor al înfrângerilor lui și puțini sunt cei care asistă la victoriile sale. Din toate arhivele epocii lui, Franța nu mai păstrează decât o singură fotografie cu el. Existența lui nu-i interesează nici pe poeți, nici pe biografi, nici pe academicieni. Nimeni nu-i învăluie discreția în legendă, nici boala, într-o aură de măreție. Casa lui nu e muzeu, invențiile sale aproape că nu sunt deloc expuse, liceul în care a făcut primele demonstrații nu-i poartă numele. Toată viața sa, acest războinic trist și-a înfruntat destinul și, în ciuda unei singurătăți care ar fi putut avea măreția geniilor din umbră, el nu a avut nici măcar soarta unui erou decăzut. Privindu-l, înțelegi că nu face parte din acea rasă de nemuritori cu nume sacre, care se pierd în negura istoriei. Dacă Augustin Mouchot e una dintre marile personalități uitate ale științei, acest lucru nu se explică prin faptul că a fost mai puțin perseverent în cercetările sale sau

mai puțin strălucit în descoperirile lui, ci prin acela că nebunia creatoare a acestui savant încăpățânat, rece și sever s-a îndârjit să cucerească singurul regat pe care niciun om nu a reușit să-l supună vreodată: soarele.

Însă în acea epocă, la începutul secolului al XIX-lea, nimeni nu era interesat de soare. Întorcând spatele cerului, Franța săpa neobosită în măruntaiele pământului, ca să scoată din ele mii de tone de cărbune pe zi. Orașele erau iluminate cu cărbune, paturile erau încălzite cu cărbune, cerneala se fabrica din cărbune, praful de pușcă se obținea din cărbune, picioarele de porc erau gătite în cuptoare pe cărbune, cizmarii confecționau tălpi din cărbune, locurile de carantină erau curățate cu cărbune, romancierii scriau despre cărbune și, în fiecare seară, în camera sa din palat, regele, îmbrăcat într-o cămașă de noapte cu nasturi în formă de flori de crini, adormea cu gândul la un munte de cărbune. Astfel, la începutul secolului, deși era o resursă scumpă și epuizabilă care lăsa urme de murdărie, nu exista nicio întreprindere, nicio profesie, nicio artă, niciun domeniu care să nu fi folosit cărbunele, sub o formă sau alta.

Și mai cu seamă una dintre aceste activități înghițea o mare cantitate de cărbune, fiindcă trebuia să producă suficientă căldură pentru a îndoii fierul: lăcătușăria. În acele vremuri, atelierelor lăcătușilor păstrau încă simplitatea medievală a

vechilor fierării unde se bătea bronzul pentru rampele scărilor sau se construiau garduri de metal pentru grădinile din sate, însă ele aveau să se perfecționeze din ziua în care Ludovic al XVI-lea a deschis un atelier la etajele superioare ale palatului Versailles, înainte să fie ghilotinat în Piața Revoluției. Timp de 30 de ani, ultimul rege al Franței se distrase reproducând întocmai, în mare secret, încuietorile ușilor castelului său, zăvoarele și sistemele de siguranță și se spunea că reușise să confecționeze singur broasca Dulapului de Fier, în care ținea ascunse scrisorile sustrate monarhilor și a cărui cheie o păstra la gât, atârnată de un colier. Mulți ani mai târziu, când capul avea să i se rostogolească pe eșafod, în fața unei mulțimi în delir, un tânăr burgund pe nume Jean Roussin, care asista la spectacol, va găsi o cheie de argint în noroi, într-un smoc de păr, și o va vinde pe câțiva bănuți, pe strada Saint-Denis, fără să-și închipuie că ținea în mâinile lui secretul cel mai bine păzit din întregul regat.

Cu acei bani deschise un atelier de lăcătușărie în Côte-d'Or, la Semur-en-Auxois, într-un sat cu 3 000 de suflete și două clopotnițe. Se instală într-o casă de pe malul râului Amance, se căsătorii și avu cinci fiice. Cincisprezece ani mai târziu, ultima dintre ele, Marie Roussin, o tânără tăcută și melancolică, se va îndrăgosti de unul dintre ucenicii tatălui său, un anume Saturnin Mouchot, și își va

petrece restul vieții pe o străduță din apropiere, aducând pe lume șase copii.

Așa se nascu, pe 7 aprilie 1825, în umbra străzilor Pont-Joly și Varenne, în ultima încăpere a unui atelier de lăcătușărie, în locul cel mai îndepărtat de lumină, bărbatul care avea să inventeze aplicația industrială a energiei solare. În acea zi, cu toate că era primăvară, se simțea încă frigul. Un vânt rece ca gheața se lovea de stinghiile ferestrelor, când Marie Mouchot, cuibărită lângă cazanul burdușit de chei vechi cu etichete, simți deodată o durere ascuțită în pânțece. Se ghemui în singurătatea atelierului, ridicându-și poalele rochiei, și nascu în spatele mesei de lucru, fără să scoată un țipăt, doar cu un ușor trosnet al oaselor, într-un anonim perfect, într-o liniște atât de austeră încât avu impresia că cineva deschidea carcasa unei broaște chiar între picioarele ei. Copilul ateriză pe fundul unui sac cu dălți și zăvoare, unsuros și plin de sânge, iar când Saturnin Mouchot, alertat de plânsetele nou-născutului, se năpusti în atelier, apucă un clește de smuls cuiele și tăie cordonul ombilical ca pe un cablu metalic.

A doua zi, copilului i se dădu numele de Augustin Mouchot. Primi și un al doilea prenume, Bernard, în semn de omagiu față de un străbun fierar. Însă pentru că, în acea epocă, se întâmpla de multe ori ca un sugar să moară înainte de a împlini un an, pentru că școala nu era obligatorie,

iar copiii erau puși la treabă de cum începeau să meargă, venirea sa pe lume trecu neobservată și, încă din primele ore ale existenței sale, se crezu că fusese acolo dintotdeauna.

La vârsta de șase luni, Mouchot era deja obosit de viață. Nu avea rotunjimea aceea pufoasă a bebelușilor sănătoși, nici strălucirea surprinzătoare a predestinaților. Zbârcit și sfrijit, ca o broască râioasă bolnavă, a cărei piele amintea de culoarea unei adăpători din piatră, deși era hrănită cu laptele gros al vacilor de Montbard, dădea mereu impresia că e pe punctul de a face un atac de apoplexie. Nu mânca bine, nu dormea bine, nu vedea bine. Deschise ochii de-abia la sfârșitul celei de-a cincea luni de viață, iar mama sa înțelese cu o neliniște mută că nu distingea nimic la o distanță mai mare de zece centimetri. Într-o după-amiază, când avea doar un an, se împiedică de piciorul unei mese și-i căzu în cap o cutie cu unelte atât de grea, încât au trebuit să-i coasă fruntea cu un ac de tăbăcărie. Ceilalți crezură că se tâmpise în urma loviturii. Dar, chiar dacă îl lăsase cu mintea întreagă, accidentul declanșase în corpul său o anemie precoce. Toate bolile pe care Burgundia le cunoscuse de-a lungul secolelor se lipiră de el, astfel încât nu mai rămăsese nicio bacterie, niciun virus, niciun germene care să nu se fi găsit, în 1826, în trupul copilului Mouchot. Făcu variolă,

scarlatină, difterie, febră, o diaree care dură 14 zile, o formă rară de cloroză, despre care se spune că e boala tinerelor fete din înalta societate și, multă vreme, vecinii se întrebaseră cum putuse supraviețui acea făptură fragilă și lipsită de forță unei asemenea avalanșe de infecții.

Își petrecu primii trei ani de viață în pat. Nu văzu niciodată lumina zilei, stând închis în umbra camerei sale, vegheat de mamă la flacăra torței. Carența de vitamine se accentuă odată cu venirea verii și o constelație de coșuri roșii, de scuame uscate, de inflamații purulente ca niște pete rotunde îi acoperi pielea. Chemară mai mulți vraci și vrăjitori care îl unseră cu ulei de chaulmoogra¹ și îi atârnară un clopot de gât, fiind convinși că era atins de lepră. Însă un medic din Dijon, intrând din întâmplare în atelier, îl examinează cu mai multă atenție, declarând că nu e vorba de lepră, ci de o problemă a pielii cauzată de lipsa expunerii la soare. La sfatul acestuia, micuțul Augustin fu dus în mijlocul pieței, la 3 după-amiaza, în plină caniculă, ca să i se usuce bubele, dar excesul brusc de căldură îi provocă o insolație violentă, coșurile i se inflamară și își petrecu, astfel, cel de-al patrulea an din viață oblojit cu miere și cu poțiuni de

¹ Ulei obținut din fructul mai multor specii de arbori originari din Birmania și India, folosit pentru beneficiile sale asupra pielii, inclusiv în tratarea leziunilor provocate de lepră (*N.t.*).

cimbrișor. La cinci ani semăna cu o mumie sinistră, imobilă și lividă, devastată din cauza hapurilor. Când își prelungea siesta, se temea să nu fie îngropat de viu. Iată de ce, imediat ce învăța să scrie, deprinse un obicei care nu-l mai părăsi niciodată, lăsând de fiecare dată pe noptieră, înainte de culcare, un bilețel prudent:

Deși pare că am murit, nu sunt mort.

Dar Saturnin Mouchot observă în această fragilitate o forță care putea fi exploatată. Își dădea seama că fiul său era prea firav, prea pipernicit, pentru o meserie grea precum aceea de lăcătuș, însă îi remarcase mâinile mici, agile și degetele subțiri, perfect adaptate activităților care cereau precizie și nu prea des întâlnite în neamul Mouchot. Așa că îl instalează în fundul încăperii, într-un ungher întunecat, departe de capra pentru sfredelit, de unelte pentru tăiat fierul și de mandrina de găurit la cald, dându-i sarcină să așeze tije și țâțâniile pe mărimi, să separe pivoții de cramioane, să ordoneze scărițele pentru șei în funcție de dimensiune. Augustin se dovede la fel de îndemnatic ca un bijutier. Acolo unde alți copii ar fi făcut greșeli, el era de o exactitate înfricoșătoare. I se putea cere, în orice moment, să grupeze sute de piese minuscule, să aranjeze pilele după finețea dinților sau racletele, după lame, să curețe vâtraiele